

Foto: Aaldrik Pot

SPREEKBEURTINFORMATIE OVER DE RODE EEKHOORN

De rode eekhoorn (*sciurus vulgaris*)

Een rode eekhoorn is een zoogdier. Hij is net als ratten, muizen en hamsters een knaagdier. Knaagdieren moeten veel knagen, omdat hun voortanden hun hele leven blijven groeien.

De latijnse naam van de eekhoorn (*sciurus vulgaris*) betekent 'gewone schaduwstaart'. Soms wanneer ze zitten hebben ze hun staart langs de rug omhoog en zitten ze eigenlijk in de schaduw van hun eigen staart.

Uiterlijk

Een volwassen eekhoorn is (gemeten zonder staart) ongeveer 20-25 cm. lang en weegt 230 tot 415 gram. Mannetjes en vrouwtjes kunnen even groot worden.

Eekhoorns vallen vooral op door hun tot soms wel 20 cm. lange pluimstaart. Hij kan de haren op deze pluimstaart opzetten, zodat hij extra groot lijkt. De staart wordt recht gehouden bij het rennen en dient als evenwicht en als roer bij klimmen en springen. Tijdens het springen heeft hij zijn poten gespreid. De losse huid in zijn zij zorgt er voor dat hij extra ver kan springen. Eekhoorns dalen altijd met de kop naar beneden van een boomstam af.

De kleur van rug en staart varieert van rood(oranje) tot kastanje- of donkerbruin. De buik heeft een witte of crèmekleurige vacht.

In de winter is de vacht donkerder en grijzer, en ook dikker en de haren worden langer. Ook wordt de vacht meer grijs van kleur wanneer de eekhoorn ouder wordt.

De voorpoten zijn veel korter dan de achterpoten. Ze hebben 4 tenen aan beide voorpoten en 5 aan beide achterpoten. De achterpoten hebben lange, gekromde klauwen waarmee hij goed in een boom kan klimmen.

Eekhoorns hebben grote ogen aan de zijkant van hun kop, zodat ze goed naar alle kanten kunnen kijken.

Ze hebben gepluimde oren; de oorpluimen zijn in de winter veel langer dan in de zomer. De eekhoorn heeft vier grote snijtanden waarmee hij bijvoorbeeld dennenappels kan pellen. De kaken van een eekhoorn zijn niet aan elkaar gegroeid, maar verbonden met een ligament (een rekbare band in of om een gewricht). Ze kunnen daardoor ook wat grotere nootjes kraken.

Foto: Bernadette van Noord

Leefwijze

De eekhoorn is een echte boombewoner die behendig over boomstammen en takken rent en springt.

Eekhoorns bouwen meestal bolvormige nesten in bomen op minimaal 5 meter boven de grond en dicht bij de boomstam. Een nest kan wel een doorsnede hebben van 50 cm. Een zelfgebouwd nest heeft slechts 1 opening.

Soms maken ze nesten op een tak, in boomholten, oude vogelnesten of nestkasten. Naast één hoofdnest hebben eekhoorns nog zo'n vijf kleinere nesten.

De buitenkant van het nest wordt

meestal gemaakt van twijgen, omgebogen takken en bladeren. Van binnen zijn de nesten bekleed met zacht materiaal zoals veren, gras of mos. In de winter en wanneer jongen worden geboren, hebben nesten een dikkere bekleding. De nesten blijven dan behaaglijk warm. Eekhoorns houden geen winterslaap, maar ze zijn wel minder actief in de winter.

Eekhoorns leven alleen en binnen een eigen gebied. De gebieden van mannetjes zijn groter dan die van vrouwtjes. Leefgebieden kunnen elkaar overlappen, vooral in de winter. In de winter zijn de leefgebieden namelijk groter. Vrouwtjes wonen verder van elkaar dan mannetjes. Overlap tussen de woongebieden van vrouwtjes komt daardoor minder voor.

Overlap leidt doorgaans niet tot problemen, want de gebieden worden niet verdedigd. De slaapplek wordt wel verdedigd, en in de paartijd is er strijd om de vrouwtjes.

Met staart, oren en geluiden kunnen eekhoorns communiceren met soortgenoten.

Geluid en lichaamstaal

De eekhoorn maakt per situatie weer een ander geluid. Bij opwinding klinkt een scherp 'tjuk-stuk-tjuk', bij alarm 'chroe-roe-roe' en ter begroeting van een bekende soortgenoot 'moek-moek-moek'. Maar ook fluitende tonen (jongen), kakelen, grommen en jammeren zijn te horen.

Een eekhoorn zwaait soms ook met zijn staart of trappelt met zijn achterpoten. Dit betekent meestal dat hij erg opgewonden is.

Voortplanting

Eekhoorns zijn over het algemeen na tien tot twaalf maanden geslachtsrijp. Er zijn twee paartijden, een in de winter en een laat in het voorjaar, afhankelijk van de voedselsituatie. Dan wordt het vrouwtje achterna gezeten door verschillende mannetjes. Alleen in de paartijd slapen mannetje en vrouwtje in hetzelfde nest. Na de paring leven ze weer apart.

De draagtijd duurt zo'n 5 tot 6 weken. In die tijd bouwt de moeder een kraamnest, dat steviger, zachter en warmer is dan het gewone nest.

Een eekhoorn krijgt meestal tussen de 1 en 6 jongen. De jongen worden kaal en blind geboren. Met drie weken zijn ze zichtbaar behaard en een week later kunnen ze zien. Na zo'n zeven weken komen de jongen voor het eerst uit het nest.

Alleen het vrouwtje zorgt voor de jongen. De jongen worden tien weken gezoogd, waarna ze eigenlijk zelfstandig genoeg zijn. Na drie maanden worden ze door de moeder weggejaagd.

Slechts een kwart van de jongen haalt het eerste levensjaar. Eekhoorns kunnen in het wild 3 tot 7 jaar worden.

Voedsel

De eekhoorn eet dagelijks vijf procent van zijn lichaamsgewicht aan voedsel. Ze eten eigenlijk van alles. Voedsel zoeken ze in bomen en op de grond. Eekhoorns zijn overdag actief, met name vroeg in de ochtend en tegen de avondschemering.

Hun voedsel bestaat hoofdzakelijk uit boomzaden zoals eikels, kastanjes, beukenootjes, hazelnoten en kegels van sparren en pijnbomen. Ook eten ze boomknoppen, nieuwe bladeren, bessen, boomschors, paddenstoelen (eekhoortjesbrood), insecten, rupsen, muizen, vogeleieren en jonge vogels. Ook eten ze soms aarde voor mineralen. Maar eekhoorns lusten vooral zaden van dennenappels. Die zijn ook meestal het hele jaar door te vinden.

Foto: Bernadette van Noord

In de herfst eten eekhoorns extra veel om een vetreserve aan te leggen. Daarnaast leggen ze voedselvoorraden aan om de wintermaanden door te komen. Deze wintervoorraden verstopten ze niet alleen in de grond, maar ook in boomholtes. Ze verspreiden hun voedselvoorraden om te voorkomen dat andere dieren alles vinden en opeten. Ze onthouden eigenlijk niet echt waar ze hun voedsel hebben verstopt. Dankzij hun reukvermogen vinden ze de meeste voorraden terug.

Voorkomen

De rode eekhoorn komt voor in de grootste delen van Europa en Azië, met uitzondering van een aantal noordelijke en zuidelijke gebieden en boven de 2000 meter. Daarnaast zijn er in Groot Brittannië en Italië enkele gebieden waar de rode eekhoorn is verdreven door de uitgezette grijze eekhoorn.

In Nederland komt de eekhoorn veel in grote delen van het land voor, vooral in het oosten en zuiden. Ook zijn ze te zien in de duinen van Noord- en Zuid-Holland. In de rest van Nederland komen ze minder voor.

Rode eekhoorns leven vooral in beboste gebieden, maar zijn ook te zien in tuinen en parken. Hun voorkeur gaat uit naar ouder bos of loofbos, omdat daar meer voedsel, verstoppelkjes en nestgelegenheden te vinden zijn.

Bedreiging en bescherming.

In West-Europa woont eigenlijk maar één inheemse eekhoornsoort en dat is de rode eekhoorn. Daarnaast zijn er nog een aantal eekhoornsoorten die door mensen meegenomen zijn uit andere gebieden en losgelaten of ontsnapt bij dierenhandelaren of verzamelaars. Sommige van deze soorten doen het erg goed in het wild en verdringen soms zelfs de inheemse rode eekhoorn. Andere eekhoornsoorten kunnen door het innemen van leefgebieden in de toekomst een bedreiging zijn voor de rode eekhoorn. Andere eekhoornsoorten zijn vaak sterker, waardoor ze het voedsel van de rode eekhoorn weggapen. Bovendien dragen ze vaak ziektes bij zich waar ze zelf geen last van hebben maar waar de rode eekhoorn aan dood gaat. De Zoogdierverseniging pleit dan ook voor het verbieden van het invoeren van uitheemse eekhoorns.

Vooraf in het eerste levensjaar sterven veel eekhoorns. De belangrijkste natuurlijke vijanden zijn vossen, marters en roofvogels, zoals haviken en uilen, maar honden en katten zijn eigenlijk de belangrijkste vijanden van de eekhoorn.

Na een matige zomer en herfst sterven veel eekhoorns in de winter door te weinig voedsel. Ook zijn ze dan minder vruchtbaar, waardoor er minder jongen worden geboren.

Het verkeer maakt ook veel slachtoffers.

Eekhoorns zijn snel. Om aan zijn vijanden te ontkomen rent de eekhoorn spiraalsgewijs omhoog tegen een boom. In het verkeer gedragen ze zich echter anders, dan blijven ze juist stil zitten.

In oost Europa wordt de eekhoorn zelfs gegeten; in Nederland is dat eigenlijk niet het geval. De eekhoorn is in Nederland beschermd. Dat betekent dat het verboden is eekhoorns te vangen, te doden of in gevangenschap te houden. Ook mag niet worden gehandeld in (delen van) eekhoorns. Het is daarnaast verboden eekhoorns te verstoren of nesten te beschadigen.

Soms kom je gewonde of zieke eekhoorns tegen. De jongen kunnen door bijvoorbeeld een zware storm uit het nest gevallen zijn. Pak een eekhoorn in ieder geval nooit bij de staart, die beschadigt dan. Let op: eekhoorns kunnen flink bijten. Pak een eekhoorn dus op met behulp van een kledingstuk of doek. Mocht je per ongeluk toch gebeten worden ga dan naar de huisarts voor een tetanusprik.

Probeer niet zelf gewonde of zieke eekhoorns te verzorgen, want eekhoorns zijn wilde dieren. Bel wel Stichting Eekhoornopvang. Dit is het enige gespecialiseerde opvangcentrum in Nederland (Naarden). Zodra het kan worden de eekhoorns weer teruggezet in de vrije natuur.

Als je eekhoorns in de tuin wilt voeren kun je ze zonnebloemzaden, fruit, ongepelde pinda's en natuurlijk walnoten, hazelnoten en beukennoten geven. Eigenlijk lusten ze bijna alles wat je ook de vogels in je tuin voert. Het gebeurt dan ook vaak dat eekhoorns er met je vogelvoer vandoor gaan. Eekhoorns kunnen dood gaan van melk, dus geef ze alleen water.

Sporen vinden en dieren zien

De eekhoorn bijt schubben van dennenappels af om bij de zaden te komen en laat een rafelige kern liggen. Sommige eekhoorns kunnen nootjes netjes splijten, andere dieren laten er tandkrassen op achter. Deze vraatsporen aan noten zijn moeilijk te onderscheiden van vraatsporen van andere knaagdieren.

Eekhoorns bijten soms twijgen van bomen af om jonge knoppen te eten. Om hun nest te bekleden halen ze lange repen schors van takken.

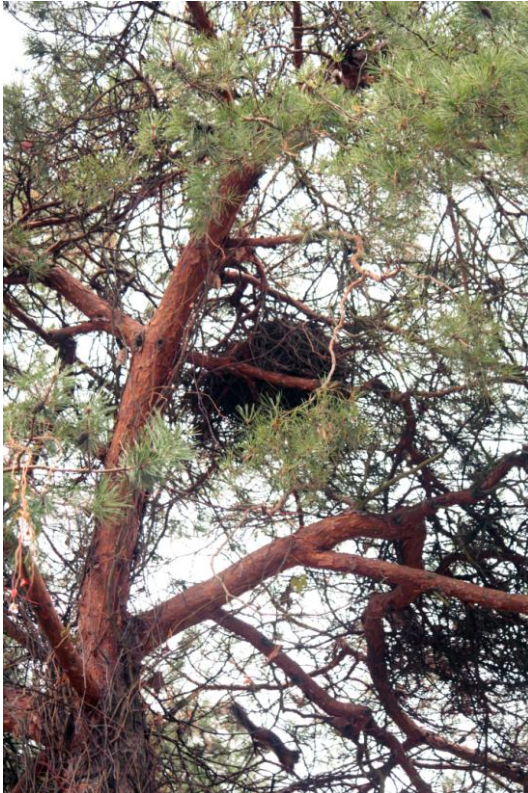

Foto: Maaïke Plomp

De keutels van de eekhoorn lijken op konijnenkeutels. Ze zijn zo'n 5 mm. dik en 6 mm. lang. Ze zijn kogelrond tot ovaal, zwartbruin tot zwart. De keutels zijn moeilijk te vinden, want eekhoorns laten ze verspreid vallen.

Het spoor van een eekhoorn is te herkennen aan de voorvoet met 4 lange tenen en de achtervoet met 5 tenen. De twee buitenste tenen van de achtervoet zijn een beetje opzij gericht. Daarnaast is vaak een hielafdruk te zien. Het spoor loopt meestal tussen twee bomen in. Eekhoorns bewegen zich in een soort galopsprong voort en kunnen wel sprongen maken tot 100 cm. Er zit dus enige afstand tussen de sporen in.

De nesten zijn bolvormig en hebben het formaat van een voetbal. Ze worden op minstens 5 meter hoogte in een boom gebouwd van takken, mos e.d. Ze lijken soms een beetje op eksternesten, maar eksters gebruiken dikkere takken. Je kunt de nesten goed zien wanneer er geen bladeren meer aan de bomen zitten.

Eekhoorns zelf zijn actief in de vroege ochtend en tegen de avondschemering. Je kunt ze dus goed bij daglicht waarnemen. Als ze in bomen klimmen doen ze dat vaak in een spiraal om vijanden te verwarren, maar als je goed oplet of met z'n tweeën bent kun je de flits die je eerst voorbij zag schieten meestal wel weer terug vinden.

Filmpjes/informatie

<http://www.zoogdiervereniging.nl/eekhoorn>

<http://www.youtube.com/watch?v=9X4ye7Bs2AQ>

<http://www.gardensafari.net/dutch/eekhoorn.htm>

Gebbruiksvoorwaarden

Gebruik van plaatjes en teksten in dit document zijn bedoeld voor werkstukken of spreekbeurten op school of voor intern gebruik bij hobbyclubs. De (gedeeltelijke) inhoud van dit pdf bestand mag hiervoor gebruikt worden zolang het niet verder verspreid wordt of openbaar wordt gemaakt.

Vernoem altijd de bron bij plaatjes en teksten zoals deze in dit bestand zijn vermeld. Indien dit niet duidelijk is vernoem dan als bron: www.zoogdiervereniging.nl

De zoogdiervereniging verleent geen enkele rechten over inhoud van links naar externe websites in dit document.

De teksten, tekeningen, bewegende beelden, foto, animatie, geluidsopnamen of elk ander audio- en/of visueel object uit dit pdf bestand mogen niet worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie, plaatsing op websites of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs/makers. Neem voor vragen rondom copyright contact op met de webmaster van de Zoogdiervereniging: website@zoogdiervereniging.nl